

MEKTEPKE SHEKEMGI BILIMLENDIRIW SHÓLKEMLERINDE ZIYREK TÁRBIYALANIWISHILARDI OQITIW TEXNOLOGIYARI

Shamurodova Madina Xolmurod qızı

Ájiniyaz atındaǵı Nókis Mámleketlik Pedagogikalıq Institutı “muzıkalıq tálım”, bakalavr tálım baǵdarı 1-kurs studentı

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11204178>

Anotatsiya. *Bul maqlada mektepke shekemgi bilimlendiriw shólkemlerinde ziyrek tárbiyalanıwshılardı oqıtıw texnologiyari.oqıtıw metodları haqqında sóz etilgen.*

Gilt sózler: *bilimlendiriw, texnologiya, tárbiyashi,ziyrek, qábilet, pedagogika.*

TECHNOLOGIES OF TEACHING INTELLIGENT STUDENTS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract. *This article describes the technologies and methods of teaching gifted students in preschool educational institutions.*

Key words: *education, technology, educator, intelligence, ability, pedagogy.*

ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ ОДАренных ДЕТЕЙ В ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ

Аннотация. *В данной статье описаны технологии и методы обучения одаренных детей в дошкольных образовательных учреждениях.*

Ключевые слова: *образование, технологии, педагог, интеллект, способности, педагогика.*

Bilimlendiriw-tárbiya procesin texnologiyalastırw tariyxına názer taslaytuǵın bolsaq, bul process XX ásirдің ekinshi yarımınan baslap obektiv waqıyalıqqa aylandı. Xabar texnologiyaları bolsa bul procesge burılıs bolıp, yaǵnıy, bilimlendiriwde xabar texnologiyası – bul tárbiyashi-bala-kompyuter ortasındaǵı qatnas bolıp esaplanadı.

Bilimlendiriw mekemeleriniń ilmiy-texnikalıq hám dóretiwshilik qábiletlerin arttırıw hár qanday túr, basqısh yamasa dárejedege bilimlendiriwniń tiykarǵı wazıypalarınan biri. Búgingi kunniń jasları texnika hám texnologiya, ekonomika tiykarları boyınsha bilimlerden xabardar bolsa da, lekin olardan paydalanıw kónlikpelerine iye bolmasa, ol gózlangen maqsetke erise almaydı.

Ózlestirilgen bilimlerdi ámeliyatta qollanıw jolları hám quralların biliw ǵana óndiris processlerin jetilistiriw, miynet quralları hám jańa texnologiyalardı jaratıw imkanın beredi.

Keń kólemlı hám bekkem bilim, kónlikpe, uqıw, qızıǵıwshılıq, baslamashılıq, mashqalalardı ǵárezsiz sheshiwde anıq maqsetke umtılıw hám jeke iskerlikke bolǵan talapshańlıq balalardıń dóretiwshilik qábiletlerin qalıplesiwiniń tiykarı. Balalardıń dóretiwshilik qábiletin

qálipsesteriwdiń áhmiyetli shárti bul – iskerlik. Demek, pedagogtıń tiykarǵı wazıypası usı iskerlikti shólkemlestiriw formaları, metodları, usılları hám quralları hám baǵdarlardı durıs belgilep beriwshi zárúr xabarlar menen támiynlew bolıp esaplanadı. Xabarlardıń hádden tıs zıyatlıǵı da wazıypanı unamlı sheshe almaydı. Sonlıqtan xabar támiynatın pedagogikalıq tárepten basqarıw, olardıń aldınǵı texnika hám texnologiya jetiskenlikleri menen bayıtılǵanlıǵın esapqa alıw maqsetke muwapıq.

Ilmiy-texnikalıq rawajlanıw hám dóretiwshilikke erisiw processin pedagogikalıq tárepten basqarıwdıń predmeti insan faktori bolıp, ol ózine tán bilimlendiriw-tárbiya isleri hám onı basqarıw, dóretiwshilik máselelerdi sheshiw metodikası hám algoritmin úyreniwdi kózde tutadı.

Balalardıń ilmiy-texnikalıq dóretiwshilik xızmetin shólkemlestiriw, tayarlaw processine bolǵan pedagogikalıq jantasıw sisteması shaxs dóretiwshiligi hám jaratıwshılıǵın basqarıwdıń baslı máseleleriniń biri bolıp, ol óz ishine zárúr xabarlardı toplaw, analizlew, onı qayta islew, maqsetin anıqlaw, maqsetke erisiw jobasın islep shıǵıw, joba boyınsha dóretiwshilik islerin shólkemlestiriw, onıń ámelge asıwın qadaǵalaw, bul sistema xızmetin tártipli alıp barıw hám arnawlı sheshimler qabıl etiw sıyaqlı basqırıshlardı óz ishine aladı.

Har qanday basqarıw processı, aldı menen, maqsetti belgilew, yaǵnıy maqsetti durıs qoya biliwden baslanadı. Bul bolsa basqarıw obektiniń sol waqıttaǵı jaǵdayın analizlew hám onıń rawajlanıwı múmkin bolǵan imkaniyatların úyreniwden baslanadı. Ilmiy-texnikalıq dóretiwshilikti maqsetli pedagogikalıq basqarıw áhmiyetine qaray obektiv xarakterge iye bolıp, onda insan shaxsın kámal taptırıwdıń obektiv nızamları óz kórinisin tapqan. Bunnan tısqari maqsetli basqarıw oylaw ónimi hám olar shaxslardıń birgeliktegi xızmeti processinde qálipsesteri.

Maqset, óz náwbetinde, pedagogikalıq obektdegi ózgerislerdiń baǵdarları, basqarıw xızmetin onıń tiykarǵı túrleri hám olardıń mazmunın belgilep beredi.

Búgingi kúnde bilimlendiriwdi rawajlandırıwdıń jańa basqırında oqıtıwdı texnikalıq qurallarsız joqarılatıp bolmaydı. Pedagogikalıq texnologiyalardıń áhmiyetli kórsetkishlerinen biri – xabarlardı balalarǵa uzatıw tezligi tikkeley, usı qurallar járdeminde ámelge asırıladi.

Solay etip, pánniń rawajlanıwı menen ilmiy-texnikalıq rawajlanıw bir-biri menen baylanısh halda dóretiwshilik iskerlikti shólkemlestiriw processin xabarlar menen támiynlew málim dárejede basqarıw baǵdarların óz ishine aladı. Biraq shıǵıwların bilimlendiriw metodları menen bayıtıw bilimlendiriw sisteması hám logikasın buzıwı kerek. Pedagogikalıq texnologiya balalarda dóretiwshilik qábletti qálipsesteriwge múmkinshilik beriwshi xabarlar toplaw hamda olardan shıǵıw processinde paydalanıw jolında málim imkaniyatlardı jaratadı. Usı maǵlıwmatlar bolsa pán tiykarlarınıń xabarlar menen támiynleniw mazmunı hám dóretiwshilik metodların basqarıw imkaniyatların belgileydi.

Mektepke shekemgi bilimlendiriw shólkemlerinde ótkeriletuǵın shınıǵıwlar balalarǵa muwapıq mashqalalı yamasa diskussiyalardı shólkemlestiriliw, kritikalıq hám analizlew pikirlewiniń rawajlanıwı úlken áhmiyetke iye. Shınıǵıw processinde diskussiyalı sabaqlardıń eki túri: ilimiy dodalaw sabaqları hám erkin pikirlew sabaqlarınan paydalanıladı. Bul túrdegi metodlar interaktiv oqıtıwdıń quramlıq elementi esaplanadı. Házirgi kúnde interaktiv metodlardıń birneshe túrleri bar bolıp, shınıǵıw materiyalıńın xarakteri, balalardıń jas hám psixologiyalıq qásiyetlerinen kelip shıqqan jaǵdayda bilimlendiriw processinde olardıń hár birinen nátiyjeli paydalanıw múmkin.[15]

Interaktiv metod – bilimlendiriw processinde balalar hámde tárbiyashı ortasındaǵı belsendilikti asırıw arqalı balalardıń bilimlerdi ózlestiriwin aktivlestiriw, jeke sıpatların rawajlandırıwǵa xızmet etedi. Biziń mámleketimizde pedagogikalıq innovaciyalardıń rawajlanıwı pedagoglardıń háreketi menen mekteptiń tez rawajlanıwına bolǵan talap hám onı pedagoglar ámelge asıra bilmewi ortasında júzege kelgen qarama-qarsılıqlar menen baylanıslı.

Pedagogikalıq innovaciyalardı tańlawda ámeliy is alıp barıwshı pedagogikalıq texnologiyalar orayı - maǵlıwmattıń baǵdarın anıqlaydı; jańalıqlardı engiziw hám qollanıwda ilimiy-metodikalıq tárepten járdem beredi; metodikalıq qollanba, baǵdarlama hám metodikalıq usınıslardı baspaǵa tayarlaydı hám usınadı; bahalaw sisteması, balalardı mektepke tayarlaw, Mámleketlik bilimlendiriw standartların engiziwdegi aldınǵı tájiriybeler jıyındısın jaratadı; shet ellerdegi bilimlendiriw tarawındaǵı tájiriybelerdi úyrenedi, salıstıradı hám usınıslar tayarlaydı; ámelge asırıwshılardı, en jaydırıwshılardı oqıtadı, bilim asıradı, tájiriybe almasıwları shólkemlestiredi; pedagogika tarawındaǵı alımlar, ilimiy izleniwshiler menen birgeliktegi islerin alıp baradı; innovaciyalardıń qollanıwın dinamikalıq ráwishte baqlap baradı; innovaciyaǵa tiyisli Respublikalıq ilimiy-ámeliy Keńesler, konferensiyalardı shólkemlestiredi; bilim jetilistiriw orayları, qala, rayon metodikalıq hám baqsha pedagogikalıq keńeslerin jańa xabarlar, jańalıqlar menen támiyinlep baradı.

Pedagogikalıq innovaciyalardı qollanıw menen onı toplap, ilimiy tárepten juwmaqlar tayarlawshı buwın ortasındaǵı pedagogikalıq baspasóz tiykarınan baspalardı keń en jaydırıw, pedagogikalıq jámáátlerge, ilimiy-pedagogikalıq xızmetkerlerge jetkeriw, olardıń usınıs hám pikirlerin toplaw, tájiriybe-sınaw juwmaqları tiykarında innovaciyalardı jáne de jetilistiriw isleri menen shuǵıllanadı.

Bilimlendiriw texnologiyası, pedagogikalıq innovaciyalardı bunday sistemalı qatnas jasaw Mámleket bilimlendiriw standartların ámelge asırıwda óz nátiyjesin kórsetedi.

Rawajlangan mámleketlar tájiriybesinen belgili bolǵanıday, joqarı bilimli, básekige shıdamlı kadrlar tayarlawda tómendegiler sheshiwshı áhmiyetke iye:

1. Bilimlendiriw, pán hám óndiristiń ózara nátiyjeli baylanısı;
 2. Bilimlendiriw kárxanaları hám professional bilimlendiriw shınıǵıwları túrleriniń hár túrliligi, olardıń pán hám texnikanıń eń sońǵı jetiskenlikleri, ekonomika hám texnologiyalardıń eń joqarı úlgileri hám kórinislerinen paydalanıw;
 3. Professional bilimlendiriw sistemasın baslı hám payda keltiriwshi ekonomikalıq tarmaqqa aylandırıw;
 4. Bilimlendiriw mekemelerin zamanagóy shınıǵıw-metodikalıq ádebiyatlar menen támiynlew hám olardıń materiyallıq-texnikalıq bazasın jaratıw hámde olardıń finanslıq kórsetkishlerin bekkemlew;
 5. Professional bilimlendiriw sistemasına eń joqarı tájiriybeli tárbiyashılardı hám qánigelardi tartıw;
 6. Oqıtıw processin texnologiyalastırıw hám kompyuterlestiriw;
 7. Kadrlar tayarlawdıń sıpatın ob’ektiv qadaǵalaw sistemasın qollanıw;
 8. Shaxstıń rawajlanıwı, ólshemi, sıpatı, intellektual qábiletin bahalaw hám kásibine tiyisli mashqalalarǵa baǵıshlangan pedagogikalıq- psixologiyalıq izleniwlerdi alıp barıw;
 9. Tárbiyashılardı joqarı dárejede materiyallıq xoshametlew hám olardı sociallıq qorǵaw.
- Búgingi kunning qánigesi hár tárepleme rawajlangan joqarı dárejedege intellekte iye bolǵan, pán tiykarların tereń úyrengen, bilimli, ziyrek, pidayı, aǵartıwshı hám ruwxıy dúnyası bay insan bolıwı kerek. Ol óz qánigeliginen tısqarı, shet tillerden birin iyelegen bolıwı hámde kompyuter texnikasınan paydalana alıwı shárt.

Házirgi kúnde mektepke shekemgi jastaǵı balalar menen didaktikalıq oýınlarda “Oyınınıń ertek labirintleri» texnologiyası keńisliktegi qıyallardı rawajlandırıw ushın ámelge asırıladı. Bul ilaj basqa mektepke shekemgi bilimlendiriw shólkemi tárbiyashısı tárepinen dúziledi. Joybar iskerligin shólkemlestiriw arqalı tárbiyashı mektepke shekemgi jastaǵı balalardıń mákan menen qanday tanısıwın kórsetdi.

Balalar menen nátiyjeli iskerlikti rawajlandırıwda tárbiyashılardıń ámeliy kompetensiyasını qalıplestiriwge qaratılǵan “Balalardıń dóretiwshilik qábiletlerin nátiyjeli iskerlik arqalı rawajlandırıw” temasında uqıp sabaǵı kórsetildi. Uqıp sabaǵınıń wazıypaları tómendegilerden ibarat edi: balanıń, balanıń hám úlkenlerdiń, balalar komandasınıń birgeliktegi, ǵárezsiz iskerligin shólkemlestiriwdiń ámeliy usılların úyretiw; pedagogikalıq xızmetkerlerdiń ámeliy dóretiwshilik qábiletlerin rawajlandırıw. MSHBSH tárbiyashıları ózleriniń uqıp sabaqlarında balalar menen shınıǵıwlar elementlerin kórsetedi.[21]

Mektepke shekemgi tárbiyashılardıń kásiplik kompetensiya dárejesin asırıw ushın islep shıǵılǵan model bir-birine baylanıslı bolǵan ush basqısh (dáreje) kózqarasınan qurılǵan: quramlıq

bólimlerdi qáiplestiriw sheńberinde málim bir izbe-izlilikde izbe-iz strategiyalıq, taktik hám aktivlik (kognitiv, aktivlik hám jeke). Biziń izertlewimizde bul processtiń modelin qurıwdıń múmkin bolǵan variantlarınan biri ámelge asırıldı. Hár bir basqıshda ayırıqsha quramlıq bólimlerdi qáiplestiriw processleri óz-ara baylanıslı hám bir-birine sáykes keledi.

REFERENCES

1. Omarova A. SCHOOL CHEERS THROUGH MUSIC PROFESSIONAL DIRECTION //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – С. 151-156.
2. Qıslawbayevna O. A. Umumiy ORta TaLim Maktablarida Sinfdan Tashqari Musıqa ToGaragining Maqsadi Va Vazifalari //Miasto Przyszłości. – 2023. – T. 40. – С. 105-107.
3. Qıslawbayevna O. A. The Influence of Music on the Human Body //Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 5. – С. 30-32.
4. Omarova, A., & Shamurodova, M. (2023). APPLICATION OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS WHEN TEACHING A MUSIC LESSON. Modern Science and Research, 2(12), 185–189.
5. Tajimuraova S. S. INFORMATION AND COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – T. 1. – №. 5. – С. 509-511.
6. Tajimuratova S. BASQARIW DÁREJESIN ILIMIY DÁREJEDE RAWAJLANDIRIW //NRJ. – 2024. – T. 1. – №. 2. – С. 24-27.
7. Tajimuraova S. S. INFORMATION AND COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – T. 1. – №. 5. – С. 509-511.
8. Sagınbaevna T. S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development. – 2022. – T. 9. – С. 386-392.
9. Тажимуратова Ш. С. САНЪАТШУНОСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШ ОРҚАЛИ ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШЛАШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. – 2023.
10. Shaxnoza T., Rayhan K. JOYBARLARDIŃ SHÓLKEMLESTIRIWSHI STRUKTURALARI //NEW RENASSAINCE CONFERENCE. – 2024. – T. 1. – №. 2. – С. 124-128.

11. Bazarbaevich X. K. TASVIRIY SAN 'AT DARSLARIDA TALABALARNI MUSTAQIL TA 'LIM OLISH FAOLIYATIGA YO 'NALTIRISH METODLARI //BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2023. – T. 3. – №. 2. – C. 526-529.
12. Xojamuratov Q. B. ISSUES OF THE DEVELOPMENT OF FINE ARTS IN SCHOOLS //Modern Science and Research. – 2024. – T. 3. – №. 2. – C. 333-336.
13. Xojamuratov K. B. THE FOUNDATIONS AND FORMATION OF PAINTING IN THE FINE ARTS OF KARAKALPAKSTAN IN THE 1970S AND 1980S //Modern Science and Research. – 2024. – T. 3. – №. 2. – C. 341-345.
14. Bazarbaevich K. K. THE SPIRITUALITY OF MAHOBATLI PAINTING WORKS IMPORTANCE //Archive of Conferences. – 2021. – C. 224-227.